

Č. 3/2000

K naplnění znaku „poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží“ ve skutkové podstatě trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 trestního zákona nepostačuje jen to, že zboží nebylo předloženo k celnímu řízení, ale je třeba zjistit, že došlo k porušení zvláštního předpisu, který upravuje pohyb zboží přes státní hranici.

Ministerstvo financí České republiky - Generální ředitelství cel požádalo Nejvyšší státní zastupitelství o vydání stanoviska, na základě kterého by byl sjednocen postup státních zástupců při posuzování objektivní stránky trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák., a to konkrétně znaku „poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží“, neboť dle jeho zjištění některá státní zastupitelství považují za porušení uvedeného zákazu nebo omezení i jednání, které je v rozporu pouze s celním zákonem č. 13/1993 Sb. (především s ustanovením § 80 tohoto zákona), zatímco jiná státní zastupitelství vyžadují k naplnění uvedeného znaku, aby došlo k jednání spočívající v porušení zákazu či omezení upraveného zvláštním předpisem.

Z podkladových zpráv obou vrchních státních zastupitelství vyplynulo, že praxe okresních státních zastupitelství v obvodech všech krajských státních zastupitelství, s výjimkou Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, je při posuzování předmětného znaku trestného činu podle § 124 tr. zák. skutečně nejednotná, rozdílné jsou názory krajských státních zastupitelství a rovněž i vrchních státních zastupitelství.

Při řešení shora naznačené otázky je nutno vycházet z následujících úvah:

Především je třeba uvést, že znak „poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží“, který charakterizuje objektivní stránku trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák., se nezměnil od doby nabytí účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb., tj. od 1. 1. 1962. Novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 175/1990 Sb., účinnou od 1. 7. 1990, byl pouze vložen a další novelou trestního zákona č. 290/1993 Sb., účinnou od 1. 1. 1994, opět vypuštěn znak „anebo, kdo výrazně zkrátí clo“.

Je skutečností, že dosavadní judikatura považovala shora uvedený znak za naplněný ve všech případech, kdy došlo k nesplnění povinnosti přihlásit dovážené, vyvážené nebo provážené zboží k celnímu řízení, tj. došlo k porušení obecné povinnosti vyplývající z celního zákona - měnila se pouze výše ceny, resp. hodnoty zboží nepřihlášeného k celnímu řízení, která byla požadována k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 124 tr. zák., což však z hlediska řešeného problému není podstatné.¹

¹ Srov. např. *NS ČSSR - Tpjf 156/83 (č. 1/85 Sb. rozh. tr.)*, které vycházelo z toho, že „Zboží vyvážené k neobchodním účelům nepodléhá vývoznímu clo. Pokud je však třeba k vývozu takového zboží povolení, vybírá se při jeho udělení správní poplatek. Nebylo-li povolení uděleno, povinnost zaplatit správní poplatek nevzniká, a to ani tehdy, když pachatel o povolení k vývozu zboží vůbec nepožádal a přesto zboží vyvážel. Za podmínky, že jednáním takového pachatele byl obecný zájem ohrožen značnou měrou, byly naplněny jen znaky trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží s cizinou podle 124 tr. zák., nikoli též trestného činu zkrácení daně podle 148 tr. zák.“

Dále je třeba uvést i rozh. č. 58/1986 Sb. rozh. tr., podle něhož „Trestný čin zkrácení daně je dokonán již zatajením zboží před celní kontrolou a jeho nepřihlášením k celnímu řízení s úmyslem vyhnout se zaplacení cla. Trestní odpovědnost tedy nezávisí na tom, zda by celnice zboží propustila do volného oběhu a vyměřila za ně clo.“

Při posouzení současného názoru řady státních zástupců, kteří znak „**poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží**“ vykládají odlišně od shora popsané dosavadní praxe, tj. dovozují, že k naplnění uvedeného znaku nepostačuje nepřihlásit k celnímu řízení zboží, jehož dovoz, vývoz nebo průvoz není zakázán nebo omezen, nýbrž musí jít o porušení konkrétního zákazu nebo omezení pohybu zboží přes státní hranice stanoveného zvláštním právním předpisem, je nutno dospět k závěru, že tento výklad výrazně přesněji interpretuje znění trestního zákona.

Tento nový výklad předmětného znaku, odlišný od dosavadní praxe, vystihuje, co je předmětem ochrany (objektem) trestného činu podle § 124 tr. zák., tj. že citované ustanovení trestního zákona chrání zájmy hospodářské a jiné (bezpečnostní, veterinární, kulturní, ochrana zdraví lidí, atd.), přičemž zájem hospodářský v tomto ustanovení není totožný se zájmem fiskálním, který je chráněn zvláštními ustanoveními trestního zákona (např. o trestném činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák.). Objektem trestného činu podle § 124 tr. zák. je především zájem státu na ochraně území republiky před dovozem komodit, jejichž nekontrolovaný pohyb přes hranici by mohl ohrozit zájmy příkladmo shora uvedené, při vývozu pak např. zájem, aby nebyly nekontrolovatelně vyváženy kulturní památky, nikoli tedy zájem na řádném placení cla a daní.

O tom, že porušením zákazu nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží není prosté nepřihlášení zboží, které lze volně přes hranice převážet, k celnímu řízení, svědčí i skutečnost, že znak „anebo, kdo výrazně zkrátí clo“ byl do ustanovení § 124 tr. zák. vložen zákonem č. 175/1990 Sb., což by nepochybně bylo nadbytečné, pokud by samo nepřihlášení zboží k proclení a následné zkrácení cla bylo zahrnuto v tomto porušení zákazu nebo omezení pohybu zboží přes hranici, které je postihováno podle ustanovení § 124 tr. zák. I vyloučení zmíněného doplněného znaku další novelou trestního zákona z roku 1993 svědčí pro závěr, že zkrácení cla u zboží, jehož dovoz, vývoz nebo průvoz není zakázán ani omezen, má být postihováno jako trestný čin daňový a nikoliv jako trestný čin proti hospodářské soustavě.

Nepřihlášení zboží při přestupu státní hranice, tj. porušení povinnosti uložené ustanovením § 80 odst. 1 zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění zákona č. 113/1997 Sb. (dále „celní zákon“), nelze považovat za porušení zákazu či omezení při přepravě zboží přes hranice, pokud se jedná o zboží, jehož dovoz, vývoz nebo průvoz není zakázán nebo omezen jiným zvláštním předpisem a pokud by bylo k celnímu řízení řádně přihláшено, bylo by (případně po zaplacení cla) propuštěno. Citovaným zákonným ustanovením je tedy pouze závazně stanoveno, jak je třeba postupovat vůči celnímu úřadu při přestupu státní hranice se zbožím.

Lze proto dospět k plně odůvodněnému závěru, že při dopravě zboží, jehož pohyb přes hranici není zvláštním předpisem zakázán nebo omezen, nepostačuje k naplnění předmětného znaku skutkové podstaty trestného činu podle § 124 tr. zák. samo nesplnění povinnosti přihlásit zboží přepravovaného přes státní hranici a předložit ho spolu s doklady celnímu úřadu. K naplnění tohoto znaku je třeba, aby

Viz též důvodovou zprávu k novelám trestního zákona č. 175/1990 Sb. a č. 290/1993 Sb., z nichž plyne, že zkrácení cla již nebude postihováno v rámci dosavadní skutkové podstaty porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák., jak tomu bylo podle první z uvedených novel, ale v rámci zkrácení daně.

došlo k porušení zvláštního předpisu, který upravuje pohyb zboží přes státní hranici, přičemž musí jít o nepřihlášení zboží, jehož dovoz, vývoz nebo průvoz je zakázán nebo omezen, tedy o zboží, kdy taková dispozice s ním je buď vůbec zakázána nebo vázána na zvláštní povolení (jednak pro určitý druh zboží a jednak jeho množství, jde např. o kvóty, resp. licence na dovoz a vývoz obilí, kterážto opatření stát přijímá k ochraně domácí produkce na straně jedné a k zajištění zásobování obyvatelstva na straně druhé).

Pokud osoba, která při dovozu nepřihlásí zboží k celnímu řízení, bude vedena úmyslem dosáhnout skrytým převozem zkrácení cla, resp. nevyměření příslušných daní (spotřební daň, daň z přidané hodnoty) a půjde přitom o zboží, jehož dovoz žádnému omezení nepodléhá, dopustí se, za předpokladu, že výše nevyměřeného cla a daní přesáhne 40 000 Kč (větší rozsah), trestného činu zkrácení daně, poplatku a povinné platby podle § 148 tr. zák. Pouze za situace, jestliže by se jednalo o zboží, jehož pohyb přes státní hranici je zakázán či omezen zvláštním předpisem, přicházel by v úvahu jednočinný souběh s trestným činem porušování předpisů o oběhu zboží s cizinou podle § 124 tr. zák., a to za předpokladu, že půjde o podstatné ohrožení obecného zájmu (cena zboží překročí hranici 80 000 Kč nebo budou dány jiné okolnosti, které znamenají podstatný zásah do ochrany obecného zájmu).²

V případech, kdy ze shora uvedených důvodů se nebude jednat o trestný čin podle § 124 tr. zák. a ke zkrácení cla a daní nedojde ve větším rozsahu, půjde zpravidla o celní přestupek (§ 294 a násl. celního zákona). Pro úplnost třeba uvést, že se může jednat rovněž o celní delikt (§ 298 a násl. celního zákona), kterého se dopustí právnická osoba, za niž se považuje i fyzická osoba - podnikatel, která porušila nebo ohrozila zájem společnosti způsobem uvedeným v § 293 celního zákona.

K projednání celního přestupku je příslušný celní úřad, v jehož obvodu byl celní přestupek zjištěn, přičemž příslušný celní úřad může postoupit věc k projednání celnímu úřadu, v jehož obvodu osoba, která se přestupku dopustila, bydlí nebo pracuje (§ 297 celního zákona). Celní delikt projedná celní úřad, v jehož obvodu má příslušná osoba sídlo nebo bydliště, a nemá-li tato osoba sídlo nebo bydliště v tuzemsku, projedná tento delikt celní úřad, v jehož obvodu byl celní delikt spáchán nebo zjištěn.

² Srov. výkladové stanovisko č. 4/2000 Sb. v. s. NSZ.